

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szerelmi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre — — — — —	4 frt	—	
Félévre — — — — —	2 „	—	
Negyedévre — — — — —	1 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	

Nehéz napok.

A társadalmat még sem lehet oly könnyen megvesztegetni, mint a politikai életet. A társadalom önmaga tisztazza eszméit, felfogását, míg a politikában egyes hatalmasok önkénye, érdeke az irányító. A társadalmi élet is eshetik tévedésbe, de csakhamar megkezdődik benne a tisztulás processzusa. A politikai élet pedig, ha egyszer bevette a mérget, öneréjéből nem igen bírja meg a gyógyulást. Vagy elpusztul egész irányzatával, vagy csak megrázó, nagy események tehetik lábbadozóvá. Ezért sokkal jobban kell bízunk a társadalom erejében, mint a politikai programokban. Az első tisztában és maradandóbban őrzi meg az igazságot az utóbbinál.

Az államok fejlődésének története megtanít arra is, hogy a társadalom tisztultabb véleménye előbb-utóbb útát tör magának, széthányja maga elől a politikai erőszak torlaszait s ha évtizedek múlva is. — érvényesül. A közvélemény szunnyadhat, de örökre el nem alszik.

S épen ebben van nekünk katolikusoknak nagy vigasztalásunk.

Magyarországon az uralkodó politika teljesen egyház- és vallásellenes. Nap-nap után jobban nehezedik lelkünkre a türes és megaláztatás szégyene. Anabaptisták és názárénusok a kormányzó hatalom részéről sokkal nagyobb pártolásban részesülnek, mint a katolikusok. A zsidók meg teljesen a nyakunkba nőttek. Ma már nem pusztán eszközök a hatalom kezében, hanem valóságos intézők, gyeplőtartók.

A zsidóságot nem szabad bántani, minket pedig az utolsó vigéig is gyalázzhat, agyontaposhat.

Katolikus gimnáziumban egyetlen egy zsidó kedvéért az írásbeli dolgozatok idejét egy héttel

hátrább teszik, csakhogy annak az egyetlen egy zsidónak ne kelljen szombaton írnia.

A zsidó katona ünnepein fel van mentve a legközöségesebb katonai teendők alól; a magyar bakának ünnepnapokon is standban kell állnia.

Országos vásárokat egy rabbi kérésére áttesznek szombatról vasárnapra, a keresztyének pihenő napjára.

Katolikus papot, országgyűlési képviselőt egy Pichler zsidónak szabad az országház kapuja előtt nyitlan megbotozni, de a hatalom közegének nincs az a pártatlansága, hogy az ilyen aszfalt betyárságot tetten érje.

Tiszaeszlári Eötvösöknek megengedik a paten-tirozott kálvinista párt mellett filippikázni a parlamentben, de a katolikus Mócsinak moccannia sem lehet.

Választások alatt megbuktatják Ugront, Beöthyt, Szederkényit, s a hatalom beteszi helyükbe Heltayt, Neumannot, Mezeit és a börziánerek egész legióját.

Országunk ügyeit nem Apponyiak, Ugronok és Szapáryak intézik, hanem Wolfnerek, Falkok és papi pénzen felútt Gajáriak.

Jézus nevét szabad káromolni, hitelveinket kigunyolni, de Maimonidest kritizálni is — vallás elleni izgatás.

Hírlapiróinkat egymás után citálják esküdszékek elé, éretlen zsidó fickók pedig büntetlenül gázolhatnak keresztül vallási intézményeinken s nevezhetik el püspökeinket népámítóknak, strébereknek.

A magyar állam eszme, úgy látszik, nem egyéb, mint a Judaizmus szolgálata.

Multunk, számarányunk, szellemi és anyagi többségünknel fogva vezérszerepre vagyunk hivatottak, de az antikatholikus politika az elnyomottak keserű kenyerét dobja nekünk.

Egy vigasztalásunk van csupán, — a társadalom kedvezőbb felfogása, a közvélemény szava, mely jobban és jobban kezd pártunkra állni. Ezt az irányzatot kell támogatni minden katolikus embernek, mindaddig, míg a filozemita politika végkép le nem járja magát.

Ki nem látja be, hogy egyházunk legnagyobb ellensége a Judaizmus és hogy nincs más eszközünk a mindinkább elmérgesedő harera, mint az ébredő antiszemitizmus defensív irányzata? A katolikus társadalom legalább is ebben az irányban nyilatkozik meg lépten-nyomon. A fővárosi egyetemi ifjúság, szegényebb sorsu hivatalnokok, vidéki asztaltársaságok, privát családi körök ennek a közérzületnek adnak naponként kifejezést.

Szerencsénk, hogy a katolikus társadalmat a politikai légkör nem tudta megrontani! Védelmi eszközünk, az antiszemitizmus nem került le napi rendről.

Istócezi pártját Tisza Kálmán 1887-ben egy-két főpap segítségével leverte a választásokon, magát a vezért skartba tette s így a politikai antiszemitizmust elfojtotta talán hosszabb időre; ezzel azonban még nem érte el azt a célt, hogy a társadalom is filozemita legyen, hogy feledje a multat s bekötött szemekkel nézze a jelen eseményeit.

A társadalom antiszemitizmusa él, terjed rohamosan s csupán csak vezért keres, hogy megteremtse a politikai antiszemitizmust, melynek feladata leendő a zsidóhatalom ellensúlyozása minden vonalon s ezzel együtt a keresztény Magyarország restaurációja.

Készüljön minden katolikus e nagy harera — jó előre!

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.

Összeszedégeti: *Kovács György*.

(Folytatás.)

IV. Plébániák.

B. Szamosújvár. A Szentháromságáról nevezett piaci főtemplom. Ennek történetét az itteni szentferences ház sokat emlegetett „Domus Historiá”-ja, alapján következőkben adom: ¹⁾

Az örmények lelkeiben napról-napra növekedett az istenes buzgóság leve, hogy vallásos jótékonyaságaik által minél több menyeyi jutalmak elnyerésére szereznének érdemeiket. Azért a legnagyobb szorgossággal törekedtek arra, hogy a mit őseik oly lelkes gondossággal kezdeményeztek: ök, az utódok, munkájuk által teljesítsék. Ezen kegyeletes szándék által sarkaltatva, elbatározák egy hatalmas bazilika építését (grandem Basilicam), mely a falaknak egymástól nagy távolságra eső emelkedésével okozott szélessége, és meglepő

¹⁾ Ezen Domus Historiát az örményajkú Kosotán Antal helybeli zárdafőnök írta, ki 25 évi szolgálata után 1781 január 25-én halt el.

művésziességgel kifaragott köoszlopainak sokaságával — melyeknek vállaira nehezedik a boltívezet: méltán kelti fel bámulatunkat s szerez magának társai közt tisztet tekintélyt. A régi iratokban Bazilika néven emlegetett ezen nagyobb méretű templomjukat Szentháromság tiszteletére tervezték emelni. S miután az ily nagyobb szerű mű alkotására szükséges anyagokat beszerezték, nagyságos és főtisztelendő Kastaly János urat — a nagyméltóságú püspök úrnak (zetényi báró Klobusiczky Ferencnek) — általános ügyhallgatóját, helynökét és nagyprépostot magok körébe híván: ez egyházunk szokásos és lélekemelő szertartásai között 1748-ik évi október 9-én tömérdek számú nép jelenlétében ünnepélyesen letette a templom alapkövét. Ezután kiváló gondossággal arra törekedtek, hogy a Bazilika építésének ideje alatt szorgalmas iparkodásuk és műveletük kárt ne szenvedne. Miért is e mű legeiső felügyelőjévé nagyontisztelendő Kristóf (Jeszéján) urat — ennek halála után pedig nagyontisztelendő Duha Kristóf urat alkalmazták, hogy az építkezést előmozdítsanak személyes és közvetlen intézkedéseikkel. Így lassanként felépítik először is a szentélyt²⁾, majd az egész templomot, melynek evangéliumi részén a Szent Rózsafüzér kápolnájába³⁾ nyílik bemenet. E szent helyen teljesen meg nem számlálható emléktárgyai vannak azoknak, kik betegség, vagy egyéb csapások által sujtattak, míg a Szent Szűz oltára az öt tisztelők kegyeletes ajándékaival van tele agatva. — Ezekon kívül ünnepi diszruhák, szép kelyhek, értékes szentségtartók, zászlók és egyéb drága disztárgyakkal ékesítették fel a templomot. Eddig beszél a Domus Historia, mely úgy látszik nem mindent ölel fel, hanem inkább csak arra terjeszkedik ki, mi irójára az építkezés alatt és után leginkább hatott. Azért kiegészítésül még ide jegyezmem kell a következőket:

A hívek áldozatkészsége, „Szamosújvár irásban és képekben“ című mű 52—54 lapjai szerint — már az építkezés első éveiben (1748-adi évtől) összegyűjtögetett 81,836 frt 22 krt. Ezen nagy összegből egy Bogdán Alexa nevű örmény 9376 frttal részes. Ezenkívül Mária Terézia királyné adott 1755-ik évben 3600 frtot és az ország bányáiból az építéshez szükséges vasmeennyiséget. A város pedig 1776-ig ajándékozott 22752 frt és 96 krt. — Tehát 1776-ig e templomra költöttek 108,189 frt és 18 krt. — Az építkezés költségeihez odajárultak 5%-os kamatai azon 12 ezer frtnek is, mely összeget VI. Károly császár adott volt az örmény püspöki asztaltartásra, kezelése a városi pénzükezelésre bízván.

De még eddig csak a szentély és hajója építéséről tudunk valamit. Azért Kolosy és Szongott s saját helyszíni szemlém után még idejegyzem a következőket:

1784—1792 évek közt felépítik a tornyot és némely bebutorozásokat eszközölnék, melyek felemésztenek 32 ezer frtot. 1800-ban a torony, menykötől sujtatva ismét 2050 frtot kíván tatarozásra. 1804-ik évben felszenteli Mártonfi József püspök. Ez év augusztus hó 2-án és 1811-ben ismét villám-

²⁾ Befejeztették a szentély építése 1759-ben, midőn az első misé mondatik benne. A templom a felszentelés után itelve később és lassan nyerte befejezését, mert Mártonfi József püspök által eszközölt felszenteltetése 1804-ben történt. Ő is, mint a szerzet Domus Historiája Bazilikának nevezi azt.

³⁾ Ezen kápolnában most a Rubens-féle kép van elhelyezve. Most a Rózsafüzér oltár a szentély lecke-oldalán van, melynek képét Korbuly Márton áldozár hozta Rómából és ily feliratot visel: Nos cum prole pia benedicat Virgo Maria.

csapások érik ezen tornyot és templomot, de mindannyiszor visszahelyezik előbbi tenségébe.

A templomnak kezdetben csak egy fő- és az elébb említett „Rózsafüzér“ — mellékoltára volt. A templom főoltára 1842-ben s még előbb 1824-ben a mellékoltárok nyerték mostani képüket a következőkben:

A szép főoltárt, mely a teljes Szentháromságot ábrázolja csináltatta nemes és nemzeti Jakabfy Gergely 1842-ik évben.⁴⁾ A főoltár két oldalán, Péter és Pál apostolok szobrai állanak. Mint szakértők mondják, a főoltár túlhalmozottsága oszlopok és szobrokkal — bátrányára van a háttér esztétikájának.

ellékoltár van öt. A lecke-oldalon van a Szent Rózsafüzér-oltár.⁵⁾ Másodszor a Világosító Szent Gergely, amint Mithridatest kereszteli. Ezen oltárt Jakab nisibi püszpök és Nierzes pátriárcha szobrai ékesítik. Csináltatta a kereskedők társulata. Ezután Szent Márton és Adalbert püszpökök szobraival díszített oltára következik Nep. szent Janosnak. Ezen oltárt Karácsonyi Miklós segédlelkész bőkezűsége emelteté. — Az angyal rajta meglehetősen érteki művét árulja el festőjének.

Az evangéliumi oldalon van:

Boldogasszony (Assumptio) oltára Szent István és Sz. László szobraival. Csináltatta a „Timár-társulat.“ Ezen oltárt követi Szent József, az ezen szentnek halálát bemutató képvel, melyet Joáchim és Anna szobrai állnak körül. Ezen oltárt is a pátronus város áldozatkésztsége hozta létre.

Mindeme mellék oltárok csinosaságot és szép izlést árulnak el.

Végül az evangéliumi részen a régi „Rózsafüzér“ kápolnában van egy oltár — Jezusnak a keresztfáról levételét ábrázoló Rubens-képpel. Ennek ide jutását azon pénzáldozatnak köszönik az örmények, melyeket ők I. Ferenc királyunk alatt a haza oltárára leraktak. — Többek közt ugyanis 1806-ik évben is hoztak vity áldozatot, melyet ők egy bizottság képében személyesen vitték fel Bécsbe I. Ferenchez. A jó király, miután tejedelmileg megvédgelte volna a küldöttséget, halából megkérdezte őket, mit kívánnának tőle jutalmul.

Az örmények a Rubens-képet kérték az udvari képtárból. — I. Ferenc királyi szavához híven — bár nem minden sajnálkozás nélkül, teljesítette kívánságokat, nekik ajánlkozván a 60 ezer fitra becsült olajfestésű képet az 1806-ik évben.

A pátronus város által épített szöszék szintén remek mű. 1824-ben készítették. Oldal faragványaival a gyulatehervári kathedrális szöszékével testvérnek látszik.

A szentélyt a bajtól hatalmas kőkércellus választja el, melyet és a nagy tábernakulomot Balta Péter csináltatta, míg a szentély kupolájának kitesztését 85 darab aranyával Kapatán Gergely felesége eszközölte.

A kancelluson alul a hajó (evangéliumi) oldalán Jézus Szive — és baloldalon a Lourdesi Mária gyönyörű szobrai

4) Az ezelőtti főoltárt úgy látszik a „Szentháromság“ társulata építetté volt, mert szabályzatában az áll, hogy tartozik az új templomban, melyet az istenfő nép ezután építend a „Szentháromság“ oltárát saját költségén felépíteni. Ez az „ezután“ kifejezés azt bizonyítja, hogy eme társulat létezett a főtemplom építése előtt, szerveztetvén csakugyan 1721-ik évben.

5) Lásd a 5-ik jegyzet. 1824-ben készült valószínűleg azért e helyen, mert a Rubens-kép a kápolnában volt régi helyéről kiszorította az első „Rózsafüzér“ oltárt, melynek egyes részei a mostani oltár Mária-képének díszül szögáinak.

állanak, melyek Bárány Lukács főesperes-plebános alatt 1898-ban szereztettek be.

A falakat a keresztút képei díszítik. A chórusban szép orgona hangjai melódiáznak; míg a toronyban a Rudnay püszpök által 1819-ben megszentelt harangok hívják az élöket imádkozni, kesergik a holtakat s török meg a villámok erejét.

Nevezetes a sekrestye is nemcsak újabb szép ruhakészleteiről, hanem történelmileg kivált arról, hogy ott őriztetnek azon elenodiumok, melyek a hajdani örmény püszpökségre emlékeztetnek: mint a püszpöki pásztorbot, apostoli kereszt, az ifulák, örmény ritusu díszruhák s azon egyházi öltönyök, melyekkel I. Lipót felesége Eleonora királyné Oxendius püszpököt megajándékozta.

A templomtól délre van a plebániai épület, melyet 1761-ben építettek. A homlokzatába illesztett Szentháromság-szobor jeleníti látszik, hogy a Szentháromságról nevezett főtemplom papjának lakása az. Disztermei érdekel birnak örmény egyház történelmi szempontból is, mert több örmény nagyság, olajfestésű képei díszítik falait: mint az Verzeleszky Axendius püszpöke, Theodorovich Mihály apostoli főjegyző és az erdélyi összes örmények főesperesé, Stephanián-Roska István vicarius, stauslavóvi prépost és apostoli látogatóé, dr. Esztégár Vártán mechtarista apát s szelimbriai érseké. Ott láthatók az örmény eredetű Kapatán Márton erdélyi kanonok stb., és a következő esperesek képei is: Lukács Kristóf, Kopár Simon s Bárány Lukácsé. Ohajtható lenne a jó példa követése mindenhol, mert a személyekhez kötött történetek emlékezte így inkább fennmarad.

Plebánosok — az egy Csákány Adeodátot kivéve — ugyanazok, kiket a „belső-szolnoki főesperesek“ című cikkelyben már méltattam, azért itt azok ismertetését el kell hagynom.

(Folyt. köv.)

Kalászk.

Határidő-üzenet és vetések állása. Ebredés. Takarékpénztárak és a Szövetkezeti javaslat.

Tavaszi menydörgés, villámlás, bőaratás — mondja a magyar időjós. Hogy mennyiben igaz e közmondás, azt bajos volna megmondani, sőt ha ez még sokszor előhozakodik közmondásos menydörgéseivel és villámlásaival, úgy az eddigi eredményekből ítélve alapos a félelem, hogy a mult gazdasági év ismétlődik, a midőn a buza 60%-át a nagy esőzések miatt a rozsdá pusztította el. A pünkösdi 3 napos záporoszerű eső az eddigi nagy reményeket a termést illetőleg egy kissé megcsappantotta. Azóta is folyton hűvös, borongós idők vannak. Nagyobb mértékben használt a kápaszövényeknek. Az időjósokra tehát nem jó idő jár az idén.

És mégis. . . ! A spekuláció, mely érzékeny minden gazdasági érdeket érintő eseménnyel szemben, mely a la baisse operál, ha egy állam-miniszter homlokát ráncolja, hausse-ra ha mosolyogni látja s mely még a szeméből ki kapart sifirozott sürgönyökből is következtet, az a spekuláció — most a mi kalandáriumnak szászestendős időjósára hallgat. Igenis! most bőtermés várható, nagy a kínálat, csökken a kereslet stb. stb. s a buza 15 fitról — dacára a készlet folytonos csökkenésének — leugrik 9 fit 50 krra.

Valamelyik merkantilista szóvivő röpiratában olvastam a határidő üzlet apológiájáért felhozva, hogy a határidő-üzlet nagy hasznára van a gazdasági érdekeknek, mert megátolja a termést, árak rohamos ingadozását és a változásokat szép lassan vezeti le. A jámbor merkantilista példaként hozza fel, hogy mi történe akkor, ha az árak napi 50 kr. különbözetet mutatnának? Senki sem merne terményt vásárolni — felelt ő maga rá.

Ha valaki átnézi az ősztől kezdve a termény árak változásait — ezzel elolvasta egyszersmind a határidő üzlet javára felhozott védelem cáfolatát is, de meg mást is.

Ésre veszi még az árak ingadozásánál a spekulatív üzlet azon szemérmetlenül célzatos játékát, mely Németországot ennek eltörlésére vezette. Itt már nincs többé a józao ész következtetéséről szó, hanem egyenesen az agrár érdekek megrontására irányuló törekvéseiről. A mut évi silány termés a termelőt fogyasztóvá és nem kínálóvá tették. Egy néhány statisztikus azt bizonyítgatá nem régen, hogy Magyarország mihamarabb megszűnik export állam lenni s import állam lesz. Mig tebát az eddigi termelő fogyasztó volt, addig megállottak a buza árak bőségesen a 15 frton. De mik voltak azon események, a melyek a buza árát annyira lehúzták? semmi más mint az, hogy az eddigi fogyasztó gazda most már eladóvá kezd válni.

Átalakulás észlelhető Europa nagy hatalmi államai-ban. A tavaszi lég nem csak a természetet, hanem a töké-
láncái közt zsongorgó emberiséget is életre keltette. Korántsem mondható azonban az életreébredés teljes-és sikeresnek, csak jelei mutatkoznak, mint a bővirág jelzi a tavaszt. Franciaországban az agrár érdekeket képviselő Meline kormány ugy-abogy a választások után megáll. Németországban most készült a nagy küzdelem. Magyarországot illetőleg a mult silány gazdasági év eléggé megmutatta, hogy első sorban földművelő állam, mert amidőn földművelése nem hozott eredményt külkereskedelme is semmi és passzív volt. De azért még nálunk változás nem észlelhető.

Homályos, elhagyott helyek lakói megmozdulnak mi-helyt egy sugár téved közbök. Szemköt sérti a világos-ság s igen nagy sürrés torzás támad ennek következtében, mert a mindent befödő homályt már igen nagyon meg-szokták.

A szövetkezeti törvény megszavaztatott és ennek követ-keztében a vidéki pénzüzetek szintén szövetkeznek érde-keik megvédésére. Valami zsebfajdalmakban szenvedő bank-direktor úr ugyanis csatlakozásra szólítja fel hirlapok útján a vidéki pénzüzeteket. Természetesen, hogy a szőlő intéze-ket nem érintheti a szövetkezeti javaslat és ennél fogva a direktor úr felhívására nem is reflektálnak.

T—l.

T Á R C A

A legszebb rózsaszál.

Szivemben nyílik Jézusom
A legszebb rózsaszál,
Melyet Te, gondos kertészként.
Oly hiven ápolál.

A legnemesb töröl szemzéd,
E rózsza ágait
És szeut Szived érzelméről
Fejlesztéd sarjait.
Gyöngéd kezekkel metszéd el
Leszáradt galyait,
És ártalmas bántalmaktól
Óvdat hajtásait:
Szivvéred volt e rózsató
Üdítő harmata,
Melyet szerelmed sugara,
Róla fölesökota.
De mig e rózsza virultán
Mosolygtak angyalok,
Mert rajta szép reményekoeok
Bimbója fakadott . . .
Bokor alúl egy rút kigyó
Emelé fel tejét,
Szentséges Szived sugara
Villámként zúzta szét.
Kinyílt a rózsza s bitorán
Szerelmed csókja ég,
Varázsilattal van tele
Körülötte a lég.
A szirmain titokzatos
Hálakönnny gyöngyözök,
A melyen át Istenséged
Visszfénye tükrözök . . .
S ha enyhe szellő jó szelid,
Lágy zephyr szárnyakon,
Hogy megpiheujen edesen
A rózsaszirmokon,
Meglöpva a rózsaszálnak
Szerelmi lángzatát,
Leugve, euyelgve lejt tovább
A rónaságon át.
S Te Jézusom jól érted e
Szellőnek öbáját.
Utánna löveled legott
Szived egy sugarát,
És hol kopáron volt a sziv,
Kihalt volt a kebel,
Ott most az üdvadó tavasz,
Győzelmet ünnepel.

Zalányi Ida.

A mi püspökünk.*)

Elnémult a harangszó. Leboutották a diszkapukat. Az ünnepi zajt ismét hétköznapi zsvíaj váltja fel . . . Elmulott!! Lezajlott!! Reményen felül szép és kedves volt; de mint minden, a mire hosszú időn át készülünk, — hogy aztán csak röpké percekkig élvezzük, — ez is oly hamar véget ért . . .

Vajjon nyomtalanul tűnt-e el, mint hulló csillag a lát-határ tulsó végén?! . . Szeretjük remélni, hogy nem!! Hi-szen ki tudná elfeledni, ha csak egyszer is látta azt a gyön-géd, minden ízében nagy úrias és mégis oly alázatos alakot

*) A Csiki Lapokból vettük át.

Szerk.

a mi hön szeretett püspökünket!! Ki hallhatná azt a rokonzenves, a lélek mélyéből feltörő hangot, mely kér és ostoroz, mely vigasztal és biztat, majd lemerül a gyarló bűnös szívek fenekéig, hogy felkültse az ott szunnyadó szörnyeket és apró szeszélyes lidéroceket, miknek létezéséről a megszálolt maga alig tud, vagy ha tud — annyira batalmukban van, hogy nélkülök el sem bírja képzelni az életet; majd megfogja hiveit és magával ragadja fel a dicső, tiszta magasba, hol az ő angyaliszta szent vágyai szárnyalnak s onnan mutatja meg nekik azt a salakot, melyben élnek, — ki hallhatná meg — mondón — csak egyszer is úgy, hogy végkép elfeledhesse

Örvendjetez hívő lelkek, az Isten csodát mivel értetek; vissza hozza a mult időt; a Chrysostomosok, a szent Ferencek korát; be burkol bennünket, hogy megóvjon a romlott világ érintésétől tömjén felhőbe . . . Valóban: a bárom dicső szentnek: Assisi, Xaveri, Salesi Ferencnek összes jelességeit láttuk s még inkább hallottuk tetragyogni a pünkösdi napok főpásztori látogatójában; s míg egyfelől értelmünk gyönyörködött az egyszerű közvetlenségnek e soha nem ismert bevégzett voltában, addig a szívbe észrevétlenül betört valami szokatlan hősugár, mely égni kezdett, mint az oltár áldozattüze s egyszerre elemészett abban minden salakot! Oh, jól mondotta az a leányka, a ki a polgári iskolában üdvözölte kegyelmes Főpásztorunkat hogy ő szárnyakon jött hozzánk, szép lelkének átlátszó, hatalmas szárnyai; és jól mondotta az oltár-egyesület alelnöke, a ki a tisztelgés alkalmából ő Méltóságát, mint az egyesület legfőbb védnökét üdvözölte, hogy az ő szívéből a bivekébe láng áramlik, mely mint a hamuvá égetett holttestet megsemmisíti a multat, és a visszamaradt szellemnek szép, békés boldog jövőt nyit. Szinte láttuk a tüzes nyelvet áldott fejére szállani, szinte éreztük melegét és mint az Emmausba menő tanítványok mondottuk halkán egymásnak: „Hát nem érezték-e mint melegegett meg szíved, a míg őt beszélni hallottuk?“

A mult héten lapunk tudósítója lelkesen és tárgyilagosan írta le a magas látogatás, az ünnepi fogadtatás és apostoli ténykedés lefolyását; mi is követtük nyomról-nyomra Püspök urunkat; vele jártunk a kegyhely körüli dombokon, láttuk a szent mise áldozatot bemutatni, elvittük bérmagyerekeinket, hogy szelíd kezének rátételével erősítse meg őket a hitnek bátor megvallására és gyakorlására, odajárultunk a menyeyi irtalom székéhez, hogy áldott ajkairól halljunk az édes szót: „Ego te absolvo!“ Hallottuk beszélni itt is, amott is, ma is, tegnap is; az emléket, melyet maga után hagyott, minden pontról egyenlő szépen, meghatóan sugárzik felénk, mint a folyóvizből a nap képe, az ő szép hangja visszacsendül füleinkben, sziveinkben untalan, de kivált akkor, midőn imára szólít a barang. Ilyen igaz áhitatot, ilyen főpásztori buzgalmat látni nem adatik meg gyakran és nem mindekinnek, s ha azt mondotta ő Méltósága, hogy ha jó, vigasztalni jó, ezt a célját teljes mérvben elérte; hisszük, tudjuk, mert hisz láttuk is, hány ajakra szállt le „önkéntelen édesen a rég elfelejtett ima“, midőn őt imádkozni látta; tudjuk, mert hisz láttuk, hány új lelki életre ébresztett hívő jött, hogy bűneitől megtisztulva ott kezdje meg az életet, a hol talán tiz, talán husz évvel ezelőtt, az ártatlan gyermekkorban elbagyta, mert felburjánzott volt a szívben a jó mag mellett a konkoly, a tövis, a földi gondok és érdekek és ez a szentéletű apostol kellett hozzá, hogy visszavezesse az Udvözítő lábaihoz.

De ha nagy az ő szóközi tebetése, nagyobb az ő áhitata, legnagyobb az ő édes, mindent átüelő szeretete; mit mondjunk ahhoz a kimondhatatlan kedvességhez, melylyel a gyermekeket, az ifjakat szívébe zárja . . . Hogyan csengett végig a csiksomlyói templom téren ez a szép szó, melyet a zászlószenteléskor mondott: „Szeretett ifjaim! Szívem örömei!“ Hogyan tódult körülötte a lányserég az iskolákban! S neki mindegyik számára volt egy szép, édes, biztató szava, ajka mindegyikre mosolygott, keze mindegyikre áldást hintett.

Hiszük erősen, hogy ez az áldás fogatos lesz, hogy hívő, istenszerető, vallását buzgón gyakorló nemzedék fog növekedni ilyen főpásztor védnöksége alatt és hiszük mindennek fölött azt, hogy ezt a kiváló egyházi férfit, kinek lángoló buzgalma, törhetetlen kitartása, édesszavu beszéde ily rövid idő alatt annyi meglepő sikert ért el, a Gondviselés különös intézkedése folytán nyerte meg Erdély, s hogy az a Gondviselés, ki őt nekünk adta, támogatni fogja abban, hogy a pástorbotot, mely — saját szavai szerint — néha súlyosan nehezedik reá — miadig úgy kezelhesse, hogy szívének leg-hőbb vágya, hivei lelki életének felvirágoztatása mindinkább valósággá váljék.

R . . D . . T .

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Urnappja Gyulafehérvárt.** A legméltóságosabb Oltáriszentség ünnepét a lehető legnagyobb fényvel ültük meg. Az idő is kedvezett az Ur Jézus e diadalünnepének. Ugy a szent misén, mint a processió nagyszámu ájtatos közönség vett részt. Ott láttuk Gyulafehérvár polgármesterét, Novák Ferenc kir. tanácsost, képviselőjét, dr. Mohay Sándort, rendőrkapitányát. Roska Józsefet, tanácsosait, Sárdy Miklós és Kádár Miklóst, Korbuly Ignác törv. bírót, Polouyi Gyula postafelügyelőt. Megjelent továbbá a es. és kir. tisztikar teljes számban Perl Mór tábornok, Sártory és Schweitzer ezredesekkel az élén. — A két első oltárt a székesegyház, a harmadikat a kir. törvényszék, a negyediket a tüzérek állították fel. Az oltárok diszítését a gyulafehérvári oltár-egylet végezte Ávéd Jákóné igazgatóné vezetése mellett nagy műféléssel. Az ünnepélyes szentmisét és processiót Fábian Sándor nagyprepost úr tartotta. A körmeuten az Oltáriszentség előtt a káptalan, 12 áldozó-pap és a kispapok haladtak égő gyertyákkal a kezökben s fehérbe öltözött kis lánykák hintettek rózsákat.

— **Bérmaut.** Ő méltósága május hó 31-én délután 6 órakor érkezett Csik-Szentlélekre. Kiséretében voltak Murányi Kálmán felsíki főesperes, Fejér Sándor főszolgabíró, Éltes Jákó csikszeredai polgármester, Kovács János rendőrkapitány és mások. A szentléleki diszkapuál több alsíki pap jelenlétében Veress Antal alsíki fungens esperes fogadta, míg a templom ajtajánál ifj. Cathó Ferenc pebános üdvözölte. A szokásos ceremónia után a májusi ájtatosságot tartotta meg ő méltósága. Másnap, június elseje hideg esős volt. De azért úgy a templom tisztaságával, mint a népnek buz-

góságával nagyon meg volt elégedve ő méltósága. A bér-málták száma 160. Aznap délután Csik-Mindszentre utazott. Itt az első diszkapunál látható volt ő méltóságának sikertült arcképe. Nagy István festette. A község nevében Cziko Sándor megyei pénztárnok üdvözölte, a templom ajtajánál pedig Kádár József lelkész fogadta. A templomi ájtatosság után meglátogatta a betegeskedő tanító s pápai áldásban részesítette. Másodikán szép idő volt, azért a bér-málták száma 171. Ebéd után látogatást tett a Czikóknál. Délután Csik-Szent-Györgyre indult. Szentgyörgy határánál Fejér Sándor felesiki főszolgabíró vette át a vezetést. A nép a zuhogó eső dacára rendkívüli nagy számban jelent meg. Itten Madár Antal ny. törvsz. bíró üdvözölte ő méltóságát, míg a templom előtt Imre Károly lelkész fogadta. Mindenütt lovas banderium van a kíséretben. A vidék, valamint a székely nép igen megnyerte ő méltósága tetszését. (Folytatjuk.)

— **Tisztelességtelen hajszá.** Már öt hete, hogy püspök urunk terjedelmes egyházmegyéjét látogatja és fáradságot nem ismerő kitartással — távol minden politikától. — Istennek és főpásztori hivatásának szenteli minden tehetségét. És ezt az időt használják fel a zsidó-liberális lapok arra, hogy a legkíméletlenebb támadásokat intézzék ellene. Ugy látszik, fáj nekik valami. Fáj, hogy nem laviroz. De fáj különösen, hogy a múlt évi státusgyűlésen kimondta, hogy szabadkőmives a kath. Státus tagja nem lehet. Fáj nekik, hogy nagy buzgósággal és az egyház fejéhez hí ragaszkodással tölti be tisztét. — E támadásokban különösen a „Pesti Hírlap“ és az „Országos Hírlap“ járnak elől. (A „Nemzet“ és az „Egyetértés“ már régebbi leszerepeltek.) Ezekhez csatlakozott (egy év mulva!) a kolozsvári „Ellenzék“ is. Azért támadják most ő méltóságát, mert állítólag múlt évi bér-máltájában Abrudbányán és Verespatakon a reformátusok és unitáriusok ellen beszélt volna és azt mondotta volna, hogy a róm. katolikusok inkább a gör. kath., mint a református, vagy unitárius templomba menjenek. Mi, kik a múlt évi bér-máltájában ő méltóságának közvetlen közelében voltunk, tanuskodhatunk róla, hogy ő méltósága se a reformátusokat, se az unitáriusokat nem említette. Sőt Verespatakon pl. éppen azért nevezte, mert nem említette (azaz ki nem dicsérte). Valamint azt sem mondotta, hogy a róm. katolikusok inkább a görög katolikusokhoz menjenek templomba. De erre szükség nem is volt, miután úgy Abrudbányán, mint Verespatakon róm. kath. templom és róm. kath. lelkész van. — Mi pedig magát az elvet illeti, azt nemcsak minden egyes püspöknek, de a katolikusok összegének is vallania kell. Végül a kolozsvári „Ellenzék“ azt sürgőnyezteti magának, hogy Ferencz József superintendens a bánya-vidékre készülvén, nagy tüntetések lesznek mel-

lette, mintegy ellendemonstrációul és elmennek vele az összes aranyosszéki unitárius papok is. Hát csak menjenek, demonstráljanak! Azon csak örveudünk, ha a telekezetek is tisztelik és becsülik főpapjaikat. Ez egy cseppet sem fog ártani püspökünk tekintélyének.

— **Erdekes jelentés.** Szász Domokos superintendensnek az erdélyi ev. ref. egyházkerület legközelebb megtartott közgyűlésén benyújtott jelentéséből olvassuk, hogy a kath. egyház egyetlen esztendő alatt a vegyes bázasságok révén 476 párt hódított el. — Nagyon érdekes és örvedetes jelentés.

— **Konverzió.** F. hó 30-án, pünkösd másodnapján ritka szép ünnepély folyt le a toplicai róm. kath. plebánia templomában. E napon sok buzgó hívő nép és más telekezetiek jelenlétében tette le Nagy Lajos gépész és Bakos Sándor asztalos mester a kath. hitvallást. Mindkettő az ev. ref. telekezethez tartozott s utóbbi 3 és fél éves kis fiacskája is követi a kath. vallásban. Különös és a Szentlélek Isten világosító kegyelmének köszönhető, hogy mindkettő ugyanazon időben ment jelentkezni az ev. ref. lelkészhez, midőn Szeutségely Atyának püspök urunknak tett nyilatkozata szerint Erdély népeinek a hitben való egységeért imádkozni ígérte. Az imádság foganatja itt hamar meglátszott és kilátás van, hogy a Szentlélek Isten segítségével mások is az „egy akol“-ba fognak térni. — *A beszercei kath. egyház* község f. é. június 4-én újra egy taggal szaporodott, t. i. e napon tért vissza özv. Affenzeller Rezsőné a lutheranus telekezetből a róm. kath. egyház kebelébe. A „professio fidei“-t Décsy Péter főesperes úr kezeibe tette le, ki a megtérthez szívhez szóló beszédet intézett. —

Erzsébetvároson Tatter Gábor ellenőr neje: Rákossy Gizella, Heni Ignácné, Simon Lajos, Mihály Bertalan, Vidámi Károlyné és Szabó Zsuzsa, az ágostai és ev. ref. hittelekezetből a róm. kath. egyház kebelébe visszatértek.

— **Megtiszteltetés.** Az „Országos Hírlap“-nak, úgy látszik, valóságos életszükségletévé vált, hogy a püspök úrral foglalkozzék, mert nap-nap után keres valami mondani valót. Ujabbán azonban a gyulafehérvári papnevelővel foglalkozván lapunk fel. szerkesztőjét is magas figyelmére méltáta és elvéhöz híten rag rajta egyet. De mi ezen egy cseppet sem bánkódunk, az volna ránk nézve szégyen, ha dicsérne bennünket. — De van e dolognak egy másik oldala is. Ugy sejtjük és e sejtelmünkben aligha csatlakozunk, hogy Gyulafehérvárt egy klikk alakult, mely céljaini tűzte ki a püspök úr és a kath. papok hírlapi meghurcoltatását. És e klikkben nemcsak zsidóvígécek, de mások is vannak.

— **A gy-tekerópataki** egyháztanács f. évi május hó 25-én tartott gyűlésében alólirott azon indítványához, hogy a templom részére egy Guillon-féle örök lámpa szerztessék be, készséggel hozzájárult ugyan, de szem előtt tartva a templompénztár nagy szegénységét, szerfelett ohaj-tandónak véleményezte: vajha találkoznék egy jószívű Maecenás, ki az Oltáriszentségben mindig jelenlevő Ur Jézus iránti buzgó szeretetből meghozná azon áldozatot, mennyibe egy oltár- és Guillon-féle örök lámpa megvétele kerül! És a jó Isten támasztott ily jószívű Maecenást tekintetes Forrika Agoston főgondnok úr személyében, ki értesülvén az egyháztanács ohajáról, f. évi június hó 5-én a fenn említett célra alólirottak 50 azaz: ötven forintot ígért adni ez év november hó első felében. Az Ur Jézus, kinek dicsőségére

ily szép áldozat kész hozni, világoztson szent kegyelmével ő előtte is az élet útján. Gy.-Tekerőpatakon, 1898. június 6. Erődi Dávid, plébános.

— **Vizsgarend.** A gyulafehérvári róm. kath. főelemi fiiskolában az 1897/8-ik tanévet záró nyilvános vizsgálatok a következő sorrendben tartatnak meg. Június 14-én d. e. 8—12 óráig a IV. oszt. minden tantárgyból. június 15-én d. e. 8—12 óráig a III. oszt. minden tantárgyból. Június 16-án d. e. 8—12 óráig a II. oszt. minden tantárgyból. Június 17-én d. e. 8—12 óráig az I. oszt. minden tantárgyból. 17-én d. u. 4—6 óráig az összes osztályok vizsgája az énekből és toruából. Június 19-én d. e. 7 órakor hálaadó isteni tisztelet a székesegyházban, melynek végeztével évszázó ünnepegy, érdemsorozat felolvasása, jutalom és bizonyítványok kiosztása. Ugy a vizsgálatokra, mint a záróünnepegyre a tisztelt szülők és érdeklődő közönség tisztelettel meghívatik. A jövő tanév 1898. év szeptember hó 1-ső napján kezdődik, ugyanakkor tartatnak meg a felvételi és javító vizsgálatok is. A szegénysorsu tanulók egész vagy féltandíjmentességben részesülnek. Gyulafehérvárt 1898. június 8. Az igazgatóság.

— **Vizsgarend.** A marosvásárhelyi róm. kath. főgymnasium vizsgálatainak rendje az 1897/98. iskolai év végén. Június 15-dikén: Vallástan d. e. 7— $\frac{1}{2}$ 9. VII., — $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 10. VI., — $\frac{1}{2}$ 10—11 V., — 11—1. II. oszt. Június 16-dikén: Vallástan d. e. 7— $\frac{1}{2}$ 9 IV. — $\frac{1}{2}$ 9—10. III., — 10—12. I. oszt. I — csoport. Juc. 17-dikén 7—12. VII. oszt. magy., német, latin ny. és irod. Jun. 18-dikén 7—12. VI. o. magy., német, latin. Jun. 20-dikén 7—12. V. o. magy., német, latin. Jun. 21-dikén 7—12. IV. o. magyar latin. Jun. 22-dikén 7—10. V. o. görög ny., görög pótló irod., történ. 10—12. VII. o. böcsület. Jun. 23-dikén 7—12 I. o. számtan, rajz, geometria. Jun. 24-dikén 7— $\frac{1}{2}$ 10. VII. o. természettan. $\frac{1}{2}$ 10—12. IV. o. természetrajz. Jun. 25-dikén 7—11 VI. o. mathes. természetrajz. Jun. 27-dikén 7—12. V. o. math. természetrajz. — II. csoport. Jun. 17-dikén 7—12 II. oszt. magyar, latin, földrajz. Jun. 18-dikén 7—12 III. o. magyar, történet. Jun. 20-dikén 7—12. I. o. magyar, latin, földrajz. Jun. 21-dikén 7—10. VII. o. görög, görög pótl. irod., tört. 10—12 VI. o. görög, görög pótl. irod., tört. Jun. 22-dikén 7—10. III. o. német, latin. 10—12. IV. o. német, történet. Jun. 23-dikén 7—12 IV. o. mathes. rajz, geometria. Jun. 24-dikén 7—12. III. o. mathes. fizik. földrajz. Jun. 25-dikén 7—12 II. o. számtan, rajz, geometria. Jun. 27-dikén 7—10. III. o. rajzoló geometria. 10—12. VII. o. Mathesis. Jun. 19-dikén: d. u. 4—6. I—VII o. torna. Jun. 22-dikén d. u. 4—6 I. II. o. énektan. Jun. 14-dikén délelőtt magánvizsgások irásbelije, d. u. szóbeli vizsgálata. Jun. 29-dikén: Ünnepegyes hálaadó isteni tisztelet. A tanév bezárása. Máj. 12-dikén. VIII. o. osztály vizsgálata, 16—21. érettségi irás. Jun. 13. 14-ikén: VIII. o. szóbeli éretts. vizsg. Maros-Vásárhely, 1898 május 11. Karácson Márton. főgymn. igazgató.

— **Verespataki rkath. kántortanítói állomásra** május 1-én hirdetett pályázat batárideje ezennel meghosszabbították június végeig. Sneff József, plébános.

I R O D A L O M

* **Pázmány Péter Összes Munkái.** A budapesti kir. magyar tudomány-egyetem megbízásából egybegyűjtött és sajtó alá rendezi ugyanazon egyetem hittudományi kara. Magyar sorozat. II. k. 1895. Kis 4-déret. XII. és 802. I. III. k. 1897.

Pázmány Összes Munkáiból a magyar sorozat első kötete 1895-ben jelent meg. Most egyszerre két kötet követi amaz elsőt. Eddig csak az irodalomtörténetek szűk szavú ismertetéseiből olvastuk Pázmány hatalmas egyéniségének halvány rajzát, de most már közvetlenül megismerkedhetünk a beszédnek ama hatalmas áradatával, a gondolatoknak meglepő erejével és sokaságával, melyek Pázmányunk nemcsak a maga korában biztosítottak ellenállhatatlan erőt, hanem a maga korában a maradékok szívébe is belevesték. Épen azért kívánatos, hogy minél hamarabb forgathassuk Pázmány műveinek teljes magyar sorozatát.

A II. kötetben az első helyet az *Imádságos Könyv* foglalja el. Pázmányunk eme műve vált a legelterjedtebb összes munkái közül. Pázmány *Imádságos Könyvét* 1606-ban bocsátotta közre „az nemzetes és böcsülletes Kapi Anna asszonynak“ kérésére, ki Grácban járván az író előtt „mind maga s mind a több magyarországi keresztények nevével“ panaszkodott, „mely szűkös és ritkán találatnék a mi nemzetünk közt keresztény imádságos könyvecské.“ Pázmány életében később még háromszor adta ki, mindannyiszor megjegyezvén előljáró levelében, hogy sokan keresvén sem tehetik szerét a könyvnek. Breznay Béla, a ki az *Imádságos Könyvet* sajtó alá rendezte, tanulságos bevezetésében meg is magyarázza ennek a hatásnak az okát. Pázmány kora előtt kevés hitbuzgalmi könyv létezett; a még akkor egy szerű jezsuita szívhöz szóló imádságaival nemcsak az asszonyi nemet hódítja meg egy csapásra, hanem az imádkozásra kevésbé hajlandó keményebb lelkű férfienet is „férhis magyarországi nyelvének és magasztosnak szárnyaló elméjének erejével mintegy magával ragadta a fenséges Isten imádsására.“

A kiadást megelőző a Pázmány életében megjelent négy kiadásnak photocinkográfiai másolatú címlapja. Követik a kiadó jegyzetei a kiadások közötti egyes eltérésekről s néhány régies, kevésbé érthető szóról. Sajnosan kell azonban nélkülöznünk más hasonlóan elavult szavak magyarázatát. A kiadást a hittudományi kar bizonyára nem csupán a nyelv-buzárok használatára szánta, a kik a közhasználatból már kimért kifejezéseket a Nyelvtört. Szótárban könnyen megkaphatják, hanem egyháziak és világiak számára is. Ebben az esetben pedig némi, — ha nem is tulságba menő, — magyarázat okvetlenül szükséges. Az ilyen szavak: *nyájaskodás* II. 34. l. (ebben az értelemben conversatio, umgang) *böcsülletes* 32. l. (Annak okáért, minden imádságok-között első és böcsülletes helyt érdemel ez a könyörgés), melynek itt ugyanis a Nyt. Szót. I. 193. szerint pretiosus, wertvoll a jelentése; *vastagít* (97. l. nem a mostani jelentésében); *sápolodik* (127 l.) stb. vagy teljesen ismeretlenek vagy legalább a Pázmánynál használt értelemben aligha megérti a mostani olvasó.

Az *Imádságos Könyv* után következik a „*Rövid tanúság*“ mint ismerhessék meg az együgyűk az igaz vallást,“ melyet Pázmány az *Imádságos K.* mögé függesztett volt. Pázmány Munkáinak II. kötetében a harmadik helyen a „*Ke-resztényi Felelet* a megdicsőült szentek tiszteletéről, értünk

való könyörgésünkről és segítségül hívásokról.“ A könyvet sajtó alá rendező tudós, Kisfaludy A. Béla, röviden ismerteti a mű keletkezését. Az új hit hirdetői minduntalan felhozkodtak azzal a váddal, hogy a katolikusok Szűz Máriát és a szenteket imádván bálványoznak. Monoszlai András pozsonyi prépost vaskos kötetekben állt szembe ellenfelei hazug ráfogásaival. Erre a királyhalmeci prédikátor, Gyarmathi Miklós kilenc év múlva adott feleletében erősen kikelt Monoszlainak könyve és személye ellen egyaránt. Könyvének hatása nagy lehetett, mivel a katolikusok Pázmányt hívták fel a felelet megadására, mivel Monoszlai 1601-ben meghalt volt. Így keletkezett a Keresztyéni Felelet 1607-ben. Pázmány ezt a művét Forgách Ferenc esztergomi érseknek és testvéreinek Forgách Zsigmond nógrádmegyei főispánnak ajánlotta. Pázmánynak latin nyelven írott ajánlatát és az olvasóhoz szintén latin nyelven intézett bevezető sorait a kiadó zamatossal magyarsággal fordította le, mely egészen méltó a latin eredetű szerzőjéhez; legteljebb egyik másik kifejezésnek lehetett volna talán pártját alkalmazni. (Így ebben „Nimirum arbitrabatur prudentissime, tutius esse vel ea ipsa, quae maxime dicta velles, compressis interdum labris premere, quam eo per inprudenciam adigi, ut audire cogaris, quae minime velles“ a *compressis labris*-szó szertem aligha lehet így fordítani „T. i. úgy gondolkodott, hogy sokkal biztosabb még azt is, a mi nek elmondása sziveden tekszik, egynémelykor *csukott ajkak mögött* vissza tartanod stb.“) A 331. lapon vagy mástól sor véletlenül kimaradt a fordításból.

A most már elavult szavak magyarázatában Kisfaludy sem nagyon bőkezű, egy néhányat megmagyaráz (*pall, cifra, sarcollató, kápa, szállankozó*), másokat meg elhagy, ilyenek *pántolodás* (*rixatio, hader*), *arvánzik* (341. l.), *kiáltó* (341. l.) *fantom-fant* (338. l.) — Az sem válik a kötet szerkesztésbeli egyöntetűségének javára, hogy míg Breznay az Imádságos Könyvben előforduló latin kifejezéseket lefordítja, addig Kisfaludy elhagyja; eljárását így okolja meg: „A szövegben előforduló egyes latin szavakat vagy idézeteket többnyire a szerző maga magyarázza; de különben is ezeknek, kivált az utóbbiaknak szószertinti fordításától az összes kiadásra való tekintetből — minthogy ennek némely részeiben az ilyen idézetek nagyon is gyakoriak lesznek — tartózkodnom kellett.“

Pázmány műveinek következő darabja az „*Alvinczi Péterhez íratott öt szép levél*.“ (1609-ből) Rapaics R. ennek a résznek a sajtó alá rendezője is elmondja bevezetésében az irat keletkezésének történetét. A tudományos és ékezesen szóló Alvinczi Péter kassai prédikátor, Boeckaynak nagy befolyású embere „fölöttébb megtágitván nyelve zabolláját“ heves támadásokat intézett a katolikusok, de kivált a jezsuiták ellen. Pázmány egy gyengébb készült-ségű protestáns prédikátor képében írja ezeket a leveleket, ki a pápista uraktól különféle alkalmakkor sarokba szorítatván Alvinczibez fordul, hogy a felhozott nehézségek dolgában tanítsa, oktassa. Mida Pázmány a protestánsok vádjait (a pápisták bálványozása, a bittel kötött fogadás felbon-

tása, papok házassága stb.) megcáfolja, egyuttal utolérhetőlen sarcasmussal hártja vissza rájuk a ráfogásokban tartalmazott vádakot.

Pázmány könyve nagy batást kelthetett a protestánsok között de legkivált Alvinczit ejtette szertelen felindulásba, ki egyik fő-úri pártfogójához intézett levelében országos felkelést szeretett volna indítani a szerző ellen, 1609. őszén kiadott feleletében pedig még Pázmány életének vesztesét is emlegette. Még ugyanezen évben megjelent Pázmánytól „*Alvinczi feleletének megrostálása*“ is, melyben nem minden gúny nélkül veti Alvinczinek szemére „talán nem karddal, hanem pennával, nem vérrel, hanem téntával kellene én ellenem badakoznod.“

Ugyancsak 1609-ben bocsátotta ki Pázmány. „*Az nagy Calvinus Jánosnak Hiszek-egy-Istene*“ című támadó iratát, melyben azt igyekezett bebizonyítani, hogy Calvinus János az apostoli hitvallásból semmit sem hitt igazán. Ilyen éles támadásokat a protestánsok is intéztek a katolikus egyház tanításai ellen, Pázmány hát voltaképen csak a kölcsönt adta vissza. Támadása mindazonáltal még az országgyűlésen is nagy vihart keltett fel ellene, melyet csak Thurzó nádor tapintatos eljárása csillapíthatott le.

A kötet utolsó darabját az a prédikáció teszi, melyet Pázmány 1610-ben Pozsonyban tartott a hívek felháborodásának lecsillapítására, melyet egy Tordai János nevű, forenerendi pozsonyi hitshónok birtahagyása keltett fel.

Pázmány műveinek e kötetben levő utolsó három darabját is Rapaics rendezte sajtó alá: a műveket mindenütt tartalmaz bevezetés előzi meg, mely az illető mű keletkezéséről és foglalatáról nyújt felvilágosítást. A szövegben itt-ott egyes kifejezések vagy szók magyarázatát is megtaláljuk.

Pázmánynak a II. kötetben foglalt művei nagy mértékben hozzá fognak járulni ama kornak megértéséhez s bepillantást nyújtanak szerzőjük rendkívüli szelleméhez. Nemcsak a hitűdös és a nyelvűbűvő okulhatnak és szerzethetnek ismereteket belőlük, hanem általában minden művelt ember. Ezért fölösleges is a kötetet bővebben ajánlani figyelmébe az olvasni szeretőknek. Legfeljebb azt kell megemlíteni, hogy a kiállítás méltó úgy a nagynevű írőhöz, mint az egyetemi nyomtató intézethez is.

Pázmány Munkáiak III. köte szintén most jelent meg és az Igazságra Vezető Kalauznak első részét foglalja magában. Legjobbunk látjuk akkor szólni majd róla, ha belőle a többi részek is majd megjelennek.

Péter János.

Pályázatok.

A petrosényi (Hunyad m.) róm. kath. kántori állásra pályázat hirdetik. Fizetés: 500 esetleg 600 frt, 100—150 frt. lakáspenz, 200—230 frt. stóla illeték (kézi stipendium és bencszatókkal együtt.) A megválasztott kötelessége: a kántori teendők teljesítése, az iskolában egyházi — esetlegi egy négyes karban figurális ének tanítása és vezénylése. 100 frt. melékjövdelem biztos kilátásban. Tanítói oklevéllel bírók nyugdíjigénye biztosítva. Pályázati határidő június 30. Személyesen jelentkezők előnyben részesülnek.

A róm. kath. lelkészi hivatal.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Kórody Péter dr.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamál Ágost.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.